

Особливості функціонування сучасної шкільної освіти в Іспанії

Марина Юрченко

Стаття висвітлює особливості функціонування сучасної шкільної освіти в Іспанії. Розкрито структуру, зміст, головні етапи, рівні шкільної освіти, сформовані у ході освітньої реформи 2006 року.

Ключові слова: національна система освіти, шкільна освіта, освітня реформа, початкова школа, середня школа, базова освіта, управління системою освіти, фінансування освіти.

Актуальність теми. Інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом в Україні та в світі спонукають до трансформацій у всіх сферах, особливо це стосується галузі освіти як основи розвитку суспільства і держави. Прагнення України стати одним із членів світового освітнього простору актуалізує потребу в досвіді зарубіжних країн щодо формування та функціонування системи освіти.

У цій статті ми продовжуємо вивчення особливостей сучасної системи шкільної освіти в Іспанії, її структуру, зміст основних її освітніх рівнів на основі новітнього закону.

У травні 2006 р. відбулась новітня реформа у галузі освіти із затвердженням закону про освіту *La Ley Orgánica de Educación (LOE)*. Згідно з цим законом підтверджується характер державної служби освіти – найважливішої служби для громадян, яка повинна зробити освіту: доступною для всіх без будь-яких обмежень, надати однакові можливості, гарантувати їм регулярність і наступність, адаптацію до соціальних змін. У зв'язку з цими цілями, принципами системи шкільної освіти Іспанії визнаються:

- підвищення рівня освіти і шкільних досягнень;
- збільшення прийому дітей, учнів середніх класів;
- збільшення якості професійної підготовки педагогів;
- компетентнісна спрямованість шкільної освіти;
- виховання громадян на демократичних засадах;
- формування мотивації в учнів до навчання впродовж усього життя;
- утвердження принципу справедливості у системі освіти;
- підвищення конкурентоспроможності освіти в Іспанії відповідно до вимог єдиного освітнього європейського простору [6].

У законі (LOE) визначено, що базова освіта розрахована на десять років навчання в школі учнів віком 6-16 років і поділяється на початкову та середню обов'язкову освіту. Крім того, закон регламентує організацію дошкільної освіти, середньої освіти, художньої освіти, а також спортивної і мовної освіти та освіта для дорослих, дистанційне навчання впродовж усього життя. Водночас він відображає аспекти, пов'язані з організацією та функціонуванням навчальних закладів, підвищення їхньої ефективності та управлінську автономію, а також регулює повноваження шкільних рад і викладацького складу. Варто також зазначити, що цей закон (LOE) актуалізує питання співробітництва між сім'єю та школою у всебічному розвитку учнів, відповідальності батьків за виховання учнів,

діагностичного супроводу результатів навчання та виховання учнів на всіх освітніх рівнях шкільної освіти.

Доцільно нагадати, що до системи шкільної освіти Іспанії входять дошкільна освіта, основна школа, обов'язкова середня освіта (нижчі класи), середня школа (вищі класи), позашкільні заклади та вищі школи. Середні школи в Іспанії поділяються на державні й приватні, частина з яких перебуває під опікою церкви. Близько 70 % всіх іспанських учнів навчаються в державних школах. Нижче наведена характеристика кожного освітнього рівня сучасної шкільної освіти в Іспанії.

Дошкільна освіта (Educación Infantil) поділена на два цикли: для дітей до трьох і до шести років. Хоча вона і не є обов'язковою, дошкільні заклади відвідують майже всі іспанські діти 5–6-річного віку. За час перебування в обох циклах у дітей покращується фізичний, інтелектуальний, емоційний і соціальний розвиток. Це допомагає виявити фізичні і соціальні характеристики середовища, в якому живуть діти, сприяє розвитку в них позитивного «Образу-Я» та набуття особистої автономії. Освітні заклади створюють умови для запровадження вивчення дітьми іноземної мови в другому циклі, а також опанування ними навичками читання і письма, основними навичками в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, візуальної і музичної експресії.

Навчальний рік зазвичай починається в перший тиждень вересня, а завершується в липні наступного року. Канікули – під час різдвяних свят та на Великодень і в серпні. У дитячих садках навчання розпочинається з другого циклу у ранньому віці (діти віком 3–6 років). Існують відмінності у розкладі між державними і приватними центрами. У державному центрі передбачено 35 щотижневих годин для занять з дітьми з понеділка по п'ятницю, включаючи харчування, відпочинок, перерви. Приватні центри адаптують свій графік у відповідності до вимог батьків [15, 92].

Початкова освіта (educación primaria) обов'язкова для всіх дітей віком від 6 до 12 років. Вона складається із трьох циклів по два роки кожний. Мета цього етапу полягає в тому, щоб надати всім дітям безкоштовну освіту, що сприяє розвитку особистості та зміцненню її власного добробуту, опанування дитиною основними культурними навичками усного та письмового мовлення, читання та обчислення, а також розвитку соціальних навичок, уміння працювати і навчатися, розкриття художнього відчуття, емоцій і творчості.

У Королівському Указі (Real Decreto) від 3 травня 2006 р. визначені такі цілі і завдання початкової освіти хлопчиків і дівчат, які по закінченню початкової школи мають:

- набути вмінь зв'язного мовлення, логічного мислення, вміння оцінювати своє природне та соціальне оточення;
- розуміти і передавати прості повідомлення іноземною мовою, а також уміти робити нескладні підрахунки, знати та дотримуватись елементарних логічних дій;
- володіти вміннями самостійно розвиватися в своєму звичному соціальному оточенні;
- знати загальні характеристики свого фізичного, соціального та культурного середовища;

- цінувати гігієну та здоров'я власного тіла;
- охороняти природу та навколишнє середовище, використовувати фізичне виховання та спорт для свого особистого розвитку [2].

Ці знання, уміння та навички, які представлені низкою навчальних цілей, перебувають у тісному взаємозв'язку, і крім того закріплюють ті здібності, що були набуті дітьми в дошкільній освіті та формують основу для знань у середній школі.

Включення базових дисциплін у навчальний план дає змогу зосереджувати увагу саме на тих предметах, що вважаються основними та необхідними з точки зору комплексного підходу. Ці дисципліни є необхідними для того, щоб виховати таку людину, яка завершивши середню освіту змогла б досягти особистої самореалізації, мати активну громадянську позицію, успішно вступити в доросле життя та бути спроможною розвиватися впродовж усього життя.

Включення базових дисциплін у програму навчання має декілька цілей. По-перше, це інтеграція різних сфер навчання. По-друге, надання можливості всім учням інтегруватися у процес навчання та за необхідності ефективно використовувати знання в різних ситуаціях і контекстах. І, нарешті, це – спрямувати навчання за допомоги створення можливостей, визначити зміст і критерії оцінювання. Трьохвимірний зміст навчання (концептуальне, процесуальне та поведінкове) представлені у вигляді навчальних предметів таким чином, що вони не втрачають свій загальний характер. Для початкової школи обов'язковими є знання предметів природничого і соціального циклів, малювання, фізкультура, кастильська мова, література та офіційна мова конкретної автономної області, математика, іноземна мова. До них додається вивчення релігії як факультативне і необов'язкове.

Тижневе навантаження становить 55 академічних годин (щодня по 5 годин з понеділка по п'ятницю). Шкільний день поділений на ранкові заняття – з 9 чи 10 годин ранку до 12 години – та денні – з 14:30 чи 15:30 до 16 чи 17:00. Між заняттями є перерви на їжу, а також позакласні заняття [15, 113].

Середню освіту (educación secundaria) здобувають діти 12–18 років. Вона охоплює два цикли навчання: обов'язковий і додатковий (post-obligatoria). Обов'язкова середня освіта (educación secundaria obligatoria) розрахована на школярів 12–16 років і має на меті підготувати всіх дітей, незалежно від їхніх здібностей, до переходу на наступні щаблі навчання. Невстигаючих учнів залишають на другий рік. До переліку обов'язкових предметів належать природничі та суспільні науки, історія, географія, іноземні мови (перша запроваджується у третьому класі, друга – у восьмому), математика, інформатика, іспанська мова та мова відповідної автономної області, а також фізкультура і музика.

Діти, які добре завершили навчання на цьому етапі, одержують сертифікат Graduado de Educación Secundaria. Він надає їм право перейти на наступний етап навчання та здобути повну середню освіту (educación secundaria post-obligatoria). Після цього школярі можуть обирати варіант для продовження освіти: бакалавріат, тобто підготовку до навчання в університеті (bachillerato) або професійно-технічну

освіту середнього рівня (*formación profesional de grado medio*) [10].

Перший варіант, *бакалавріат* (*Bachillerato*), розрахований на два роки занять. Учні можуть обрати один із напрямів навчання: природничі науки/медицина, гуманітарні й суспільні науки, природничі науки/техніка. Є також низка предметів, вивчення яких обов'язкове для всіх напрямів, зокрема це: іспанська мова й література, мова конкретної автономної області, іноземна мова, історія, філософія і фізкультура. Тих, хто не склав іспити з кількох предметів, залишають на повторний рік навчання.

Одержання диплома бакалавра в принципі дає можливість вступати в університет. Але деякі університети вважають таку підготовку недостатньою та вимагають від претендента пройти додатково спеціалізований передуніверситетський курс *Curso de Orientación Universitaria (COU)*. Усі випускники середньої школи, як з дипломом бакалавра, так і з сертифікатом про професійно-технічну освіту середнього рівня, можуть здобути професійно-технічну освіту підвищеного рівня (*formación profesional de grado superior*).

У середній школі навчальний рік розпочинається 10 вересня і закінчується в кінці червня. Тижневе навантаження учнів становить 6 занять по 60 хвилин щодня з понеділка по п'ятницю [15, 168].

Іспанська система оцінювання є 10-бальною: 10 – *matrícula de honor* (почесна оцінка), 9–9,9 – *sobresaliente* (відмінно), 7–8,9 – *notable* (добре), 5–6,9 – *aprobado* (задовільно), нижче 5 – *suspense* (незадовільно). Прохідною є оцінка *aprobado*. Тези оцінюються за трьома рівнями: *extraordinario*, *apto cum laude*, *apt.* [10, с. 57].

Цікавою є система управління шкільною освітою Іспанії. Відповідно до Конституції Іспанії 1978 року управління освітою були передані автономним областям. Ця децентралізована модель передбачила розподіл влади між державою і автономними областями, а також самоврядування в школах. Держава залишає за собою право визначати єдині стандарти освіти, контроль за уніфікацією структури системи освіти у різних автономних областях та доступність для всіх громадянам освітніх послуг, як це визначено Конституцією.

Організують і контролюють рівень і якість освіти три державні структури: Міністерство освіти і науки Іспанії, автономні та місцеві органи управління (Див. Табл. 1) [14].

Фінансування освіти в Іспанії здійснюється з державних і приватних джерел. Держава (в особі міністерства освіти, автономних та місцевих органів влади) фінансує не лише державні, а й приватні заклади освіти, а також надає допомогу у вигляді стипендій. В державних школах навчання безкоштовне, натомість приватні школи отримують дотації з державного бюджету, але лише в рамках обов'язкової освіти.

Видатки на шкільну освіту в Іспанії у 2008 році становили 8,6 % ВВП, з яких 33,5 % – на дошкільну і початкову освіти, 29,0 % – на обов'язкову середню освіту і лише 3,6 % держава виділяє на стипендії і соціальну допомогу учням. Більшість, а саме 80 % від загальної кількості цих коштів, покриває держава, решта 20 % вносять батьки учнів [16]. Таким чином, основним джерелом шкільної освіти в Іспанії є бюджет.

Таблиця 1

Управління системою освіти Іспанії

Рівні управління	Завдання управління
Міністерство освіти і науки Іспанії	Реалізує державну політику та нормативно-правове регулювання відносин у системі шкільної освіти; розробляє нормативи матеріально-технічного та фінансового забезпечення шкіл; контролює діяльність органів управління освітою та навчальних закладів; організовує нормативне, програмове, науково-методичне та інформаційне забезпечення системи шкільної освіти, стипендії для студентів, дистанційну освіту тощо.
Автономні органи влади	Забезпечують реалізацію державної політики у сфері освіти; турбуються про розвиток місцевої культури, наукові дослідження, навчання регіональної мови.
Місцеві органи влади	Вирішують питання щодо ресурсного забезпечення шкіл, дитячих садків, створюють програми для активного проведення позашкільного та позаурочного часу учнів, контролюють виконання обов'язкових навчальних програм тощо.

Підсумовуючи, слід підкреслити, що сучасна система шкільної освіти в Іспанії розвивається на засадах демократії, свободи вибору і гуманності. Головною ідеєю її розбудови є розвиток різнобічної, інтелектуальної та свідомої особистості, здатної жити і діяти у демократичному суспільстві. Формування такої особистості відбувається у сім'ї та в школі. Помітним є зростання кількості ініціатив у розвитку шкільної освіти, як з боку держави, так і приватних суб'єктів з метою збереження та примноження інтелектуального потенціалу нації.

Список використаних джерел:

1. Василюк А. Сучасні освітні системи : Посіб. з порівняльної педагогіки для самостійної роботи студентів / А. Василюк, Р. Пахоцінський, Н. Яковець. – Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. – 139 с.
2. Домніч В. Г. Традиції виховання в народній педагогіці Іспанії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Г. Домніч; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2001. – 194 арк.
3. Марта Пінч. Глобалізація освіти в Іспанії / Марта Пінч // Вища школа, 2001. – № 2–3. – С. 94–98.
4. Офіційний портал міністерства освіти і науки Іспанії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mec.es
5. Органічний закон про освіту в Іспанії. Ley Orgánica de Educación [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.educacion.es>
6. Revista Propuesta Educativa 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.propuestaeducativa.flacso.org.ar>
7. Фельтина А. Н. Все об Испании / А. Н. Фельтина. – Харьков : Фолио, 2008. – С. 228–232.

8. Alberto Ribas Casasayas. *Descubrir España y Latinoamérica / Alberto Ribas Casasayas*. – Génova : Cideb Editrice. – 2008. – С. 153–156.
9. Capitán Díaz A. *Educación en la España contemporánea / Capitán Díaz A.* – Barcelona, Ariel, 2000.
10. Joaquim Prats. *Los sistemas educativos europeos. ¿Crisis o transformación? / Joaquim Prats*. – Fundación «La Caixa», 2005. – P. 177–227.
11. MEC (2006). R.D. 1513/2006, 7 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas de la Educación primaria. (BOE 7.12.2006). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mec.es
12. Organización del sistema educativo español 2008/09 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eacea.ec.europa.eu>
13. Sistema educativo español 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uam.es>
14. Agencia nacional de evaluación de la calidad y acreditación [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aneca.es>
Estadísticas de las Enseñanzas no universitarias [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.educacion.es>